ใกล้ชิดด้วยความรู้เพียงอย่างเดียว (เป็นข้อสรุปที่ไม่สอดคล้องระหว่างรากฐานในระบบคิดกับสิ่งที่พวกเขาเลือก)

ดังนั้นท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺจึงสรุปว่า ความไม่สอดคล้องนี้คือประเด็นที่ควรใคร่ครวญ ไม่ใช่เพื่อรับรองทุกแนวคิด แต่เพื่อให้ตระหนักว่า ความแตกต่างในการตีความโองการเกิดจากความต่างในรากฐานทางความคิด

การอภิปรายของท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺแสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจต่อโองการแห่งอัลกุรอานมิได้ขึ้นอยู่กับการตีความเชิงภาษาเท่านั้น แต่ขึ้นกับหลักคำสอนเชิงอภิปรัชญา (ระบบคิดภายในที่พิจารณาแก่นแท้ของสรรพสิ่ง) ที่แต่ละกลุ่มยึดถือ เมื่อหลักคำสอนเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับการตีความ ผลที่ตามมาคือความไม่มั่นคงทางวิชาการ

สิ่งที่ข้าฯ กล่าวไปทั้งหมด จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของการใช้ตรรกะตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง “อุศูล” (รากฐานความเชื่อ) และ “ฟัรฺอฺ” (ผลลัพธ์การตีความ) ซึ่งเป็นแนวทางที่มีสำคัญสำหรับการวิจัยด้านเทววิทยาอิสลามในเชิงวิพากษ์ และยังชี้ให้เห็นถึงการ “คุยโว” ของสำนักอัลเกาษะรีย์ที่พวกเขาโฆษณาชวนเชื่อมาโดยตลอดว่า สำนักของพวกเขามีการวางระบบคิดที่เป็นระบบลงตัว!

ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นกรณีตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อพวกเขาไม่นำตัวบททางศาสนามาเป็นมาตรฐานตัดสิน “ข้อพิพาททางสติปัญญา” ซ้ำร้ายกลับสลับเป็นกรณีตรงข้ามกันแทน เช่นนั้นพวกเขาก็จะไม่มีทางออกจากข้อพิพาทดังกล่าว ทั้งนี้เพราะหลักอภิปรัชญาที่แต่ละคนมองว่า “ถูกต้อง” ก็ย่อมแตกต่างกันไปตามระดับสมองของแต่ละคน!

เตาฮีดแบบกรีกมิใช่เตาฮีดของชาวมุสลิม

ในอดีต พวกเราชาวมุสลิมมลายูส่วนมากล้วนเติบโตมากับหลักศรัทธาตามฉบับของอัลอะชาอิเราะฮฺที่ยึดมั่นกับหลักสูตร “ศิฟาต 20” พร้อมกันนี้พวกเราต่างก็พาลคิดกันว่าอะกีดะฮฺของอัซซะละฟียะฮฺที่ศรัทธาว่าอัลลอฮฺทรงอยู่เบื้องบนบัลลังก์, เบื้องบนสิ่งถูกสร้าง

ทั้งหมดของพระองค์ ล้วนเป็นหลักศรัทธาของชาวยิว ด้วยเหตุนี้เองพวกเราเลยรังเกียจหลักศรัทธาแบบนี้กันมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

แต่เมื่อเราโตขึ้นพร้อมกับการศึกษาที่เปิดสมองมากขึ้น เราจึงพบว่าความเชื่อที่ระบุว่าพระองค์อัลลอฮฺﷻทรงสถิตย์อยู่ในทุกหนแห่ง หรือความเชื่อที่ระบุว่าพระองค์ทรงมีโดยไม่มีสถานที่ ไม่มีทั้งภายนอกมัคลู้กและภายในมัคลู้กและยังไม่มีอยู่ทั้งเบื้องบนล่างซ้ายขวา ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นความเชื่อแนวปรัชญาของพวกฝรั่งกราบไหว้เจว็ดผมยาวหรือพวกกรีกที่กราบไหว้เทวรูปมีทรงผมยาวหยักศกนั่นเอง ขณะที่ความเชื่อซึ่งระบุว่าพระองค์อัลลอฮฺﷻทรงดำรงอยู่ ณ เบื้องบนสิ่งถูกสร้างทั้งมวลนั้น คือความเชื่อของบรรดานบีที่ถูกส่งมาสอนชาวอิสราเอลและยังเป็นความเชื่อของประชาชาติอิสลามทั้งหมดในยุคสะลัฟอีกด้วย

ในประเด็นนี้ ท่านอัลกุรฏุบีย์ﷺระบุว่า ความเชื่อที่กล่าวว่าอัลลอฮฺﷻทรงอยู่เบื้องบนเหนือพระบัลลังก์ของพระองค์ด้วยกับซาต (ตัวตน) ของพระองค์นั้น คือความเชื่อของนักปราชญ์หลายท่าน ไม่ว่าจะเป็นท่านอัฏเฏาะบะรีย์, อิบนุอบีย์ซัยดฺ, และพวกนักปราชญ์ของอัลอะชาอิเราะฮฺยุคต้น ๆ ทั้งหมด อาทิ ท่านอบุลฮะซัน, ท่านอัลบากิลลานีย์, ท่านอิบนุฟูร็อก ตลอดจนนักปราชญ์ท่านอื่น ๆ ในรุ่นถัดจากนั้น อาทิ ท่านอิบนุอับดิลบัร, ท่านอัฏเฏาะละมันกีย์, ท่านอัลค็อฏฏอบีย์ﷺเป็นต้น พวกเขาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เชื่อในทำนองนี้ด้วยกันทั้งสิ้น

ในประเด็นนี้ ท่านอัลกุรฏุบีย์ﷺได้กล่าวว่า

وَالسَّادِسُ: قَوْلُ الطَّبَرِيِّ وَابْنِ أَبِي زَيْدٍ وَالْقَاضِي عَبْدِ الْوَهَّابِ، وَجَمَاعَةٍ مِنْ شُيُوخِ الْحَدِيثِ وَالْفِقْهِ، وَهُوَ ظَاهِرُ بَعْضِ كُتُبِ الْقَاضِي أَبِي بَكْرٍ – رَضِيَ اللهُ عَنْهُ – وَأَبِي الْحَسَنِ، وَحَكَاهُ عَنْهُ – أَعْنِي عَنِ الْقَاضِي أَبِي بَكْرٍ – الْقَاضِي عَبْدُ الْوَهَّابِ نَصًّا وَهُوَ أَنَّهُ سُبْحَانَهُ مُسْتَوٍ عَلَى الْعَرْشِ بِذَاتِهِ - وَأَطْلَقُوا فِي بَعْضِ الْأَمَاكِنِ: فَوْقَ عَرْشِهِ. قَالَ الْإِمَامُ أَبُو بَكْرٍ: وَهُوَ الصَّحِيحُ الَّذِي أَقُولُ بِهِ، مِنْ غَيْرِ تَحْدِيدٍ، وَلَا تَمْكِينٍ فِي مَكَانٍ، وَلَا كَوْنٍ فِيهِ، وَلَا مُمَاسَّةٍ. قُلْتُ: هَذَا قَوْلُ الْقَاضِي أَبِي بَكْرٍ فِي كِتَابِهِ "تَمْهِيدِ الْأَوَائِلِ"، وَقَدْ ذَكَرْنَاهُ. وَقَالَهُ الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرِ بْنُ

فُورَكٍ فِي شَرْحِ أَوَائِلِ الْأَدِلَّةِ، وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ عَبْدِ الْبَرِّ، وَالطَّلَمَنْكِيِّ، وَغَيْرِهِمَا مِنَ الْأَنْدَلُسِيِّينَ، وَالْخَطَّابِيِّ فِي كِتَابِ "شِعَارِ الدِّينِ"، وَقَدْ تَقَدَّمَ ذَلِكَ..

"ความเห็นที่หก: **คือทัศนะของอัฏเฏาะบะรีย์, อิบนุอบีซัยดฺ**, อัลกอฎีย์ อับดุลวะฮฺฮาบและบรรดากลุ่มนักวิชาการฮะดีษและฟิกฮฺกลุ่มหนึ่ง โดยที่มันเป็นสิ่งที่ปรากฏออกมาตรงตัวตามอักษรของข้อเขียนในตำราบางเล่มของท่านอัลกอฎีย์ อบูบักรฺ (อัลบากิลลานีย์) ﵁ **และท่านอบุลฮะซัน (อัลอัชอะรีย์)** ด้วย และท่านอัลกอฎีย์ อับดุลวะฮฺฮาบ ได้ถ่ายทอดทัศนะในเรื่องนี้มาจากเขา ข้าฯ หมายความว่า ถ่ายทอดมามาจากท่านอัลกอฎีย์ อบูบักรฺ (อัลบากิลลานีย์) ด้วยตัวบทลายลักษณ์ที่ระบุว่า: **และพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้ที่ขึ้นอยู่เหนือบัลลังก์ด้วยซาต (ตัวตน) ของพระองค์เอง** และในบางจุดจากตำรา พวกเขาก็ใช้ถ้อยคำด้วยสำนวนว่า **อยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ (เฟาเกาะอัรชิฮิ)** ท่านอัลอิมาม อบูบักร (อัลฮัฎเราะมีย์) ได้กล่าวว่า[379]: *และนี่คือความเห็นที่ถูกต้องอันซึ่งข้าฯ ได้ยึดถือเอาความเห็นนี้โดยปราศจากการกำหนดขอบเขต (ตะฮฺดี้ด), ปราศจากการจัดวางตำแหน่ง (ของพระองค์) เข้าไปในสถานที่[380], ปราศจากการดำรงสถิตอยู่ภายในสถานที่และปราศจากการสัมผัสโดยตรง*

ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า: นี่คือคำกล่าวของท่านอัลกอฎีย์ อบูบักรฺ (อัลบากิลลานีย์) ที่ปรากฏในหนังสือ *ตัมฮีดอัลอะวาอิล* ของท่าน และเราก็ได้กล่าวถึงมันกันไปแล้ว และท่านอัลอุสตาส อบูบักร อิบนุฟูร็อก ก็ได้กล่าวเช่นนั้นไว้ในหนังสือ *ชัรฮฺอะวาอิลิลอะดิลละฮฺ* ซึ่งมันก็เป็นทัศนะของท่านอิบนุอับดิลบัร, อัฏเฏาะละมันกีย์และรวมถึงนักวิชาการชาวอันดะลุซท่าน

---

379 โปรดอ่านเพิ่มเติมใน อะฮฺมัด บินอับดิลฮะลีม บินอับดิซซะลาม บินตัยมียะฮฺ อัลฮัรรอนีย์, *บะยานุตัลบีซิลญะฮฺมียะฮฺฟีตะอ์ซีซิบะดะอิฮิมอัลกะลามียะฮฺ*, เล่ม 4, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด อัลอับดุลอะซี้ส อัลลาฮิม (อัลมะดีนะฮฺอัลมุเนาวะเราะฮฺ: วะซาเราะตุชชุอูนอัลอิสลามียะฮฺวัลเอากอฟวัดดะอฺวะฮฺวัลอิรชาด, 1426), หน้า 281

380 หมายถึงว่า ปราศจากการเชื่อว่าพระองค์ทรงอาศัยอยู่ในสถานที่ใด ๆ

อื่น ๆ นอกเหนือจากสองท่านนี้ตลอดจนท่านอัลค็อฏฏอบีย์ในหนังสือ *ชิอารุดดีน* ดังที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว”[381]

คำพูดของท่านอัลกุรฏุบีย์ﷺข้างต้นนี้ ทำให้เราทราบได้อย่างชัดเจนว่านักปราชญ์ที่ถูกเอ่ยนามไปทั้งหมดในทัศนะที่หก ล้วนมีหลักความเชื่อที่สวนทางไปจากหลักความเชื่อของชาวสำนักอัลเกาะรียะฮฺในเวลานี้ทั้งสิ้น สิ่งที่ตอกย้ำข้อสรุปของอัลกุรฏุบีย์ﷺข้างต้นก็คือตัวของอัซซะนูซีย์เองก็ได้ตำหนิไว้ด้วยเช่นกันว่าท่านอิบนุอบีซัยดฺ, ท่านอิบนุอับดิลบัรและชาวซะลัฟบางส่วนต่างก็มีงานเขียนที่ยืนยันถึงการมีทิศของพระเจ้า โดยทัศนะของท่านเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เสื่อมเสียและไม่ควรถูกนำมาพิจารณาในวงวิชาการแต่อย่างใด[382]

ท่านบัดรุดดีน อัลอัยนีย์ อัลฮะนะฟีย์ ﷺ (เสียปี ฮ.ศ.855) กล่าวว่า

احْتج بِهِ قوم على إِثْبَات الْجِهَة لله تَعَالَى، وَقَالُوا: هِيَ جِهَة الْعُلُوّ، وَمِمَّنْ قَالَ بذلك: ابْن قُتَيْبَة وَابْن عبد الْبر، وَحكي أَيْضا عَن أبي مُحَمَّد بن أبي زيد القيرواني، وَأنكر ذَلِك جُمْهُور الْعلمَاء لِأَن القَوْل بالجهة يُؤَدِّي إِلَى تحيز وإحاطة، وَقد تَعَالَى الله عَن ذَلِك.

“นักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้อ้างฮะดีษบทนี้ (ฮะดีษการเสด็จลงมาของพระองค์-ผู้แปล) เป็นหลักฐานยืนยันถึงการมีทิศหนึ่งสำหรับพระองค์อัลลอฮฺ และพวกเขากล่าวว่า มันคือทิศแห่งเบื้องบน และส่วนหนึ่งจากนักปราชญ์ที่พูดเช่นนั้นก็คือ **อิบนุกุตัยบะฮฺ, อิบนุอับดิลบัร และได้ถูกถ่ายทอดมาด้วยเช่นเดียวกันจากท่านอบีมุฮัมมัด บินอบีซัยดฺ อัลก็อยเราะวานีย์** และบรรดาอุละมาอ์ส่วนมากได้คัดค้านสิ่งดังกล่าวนั้น **เนื่องจากว่าความเชื่อในเรื่องการมีทิศ**

---

[381] มุฮัมมัด บินอะฮฺมัด บินอบีบักรฺ บินฟัรฮฺ อัลอันศอรีย์ อัลกุรฏุบีย์, *อัลอัซนาย์ฟีชัรฮิอัซมาอิลลาฮฺอัลฮุซนาย์*, เล่ม 2, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด ฮะซัน ญะบัล และคณะ (ฏ็อนฏอ: ดารุศเศาะฮาบะฮฺบิฏ็อนฏอลินนัชริวัตเตาซีอฺวัตตะฮฺกี้ก, 1416), หน้า 123.

[382] อบูอับดิลละฮฺ มุฮัมมัด บินยูซุฟ บินอุมัร อัซซะนูซีย์ อัลมาลิกีย์, *ชัรฮุลอะกีดะฮฺอัลวุซฏอย์*, ตรวจทานโดย อะนัซ มุฮัมมัด อัดนาน อัชชัรฟาวีย์ (ดิมัชกฺ: ดารุตตักวาลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชริวัตเตาซีอฺ, 1441), หน้า 246.

หนึ่งของพระเจ้านั้นจะนำพาไปสู่การพึ่งพิงสถานที่อาศัยและการห้อมล้อมจำกัดพื้นที่ และแน่นอนว่าพระองค์อัลลอฮฺﷻทรงสูงส่งบริสุทธิ์จากสิ่งดังกล่าวนั้น”[383]

คำกล่าวของท่านอัลอัยนีย์ข้างต้นนี้ ยืนยันชัดเจนถึงหลักความศรัทธาของท่านอิบนุกุตัยบะฮฺ, อิบนุอับดิลบัรและอิบนุนอบีซัยดฺ อัลก็อยเราะวานีย์ อย่างไรก็ตามคำพูดของท่านที่ระบุว่านักปราชญ์ส่วนมากได้คัดค้านความเข้าใจนี้ ถือเป็นคำพูดที่ไม่ถูกต้อง เพราะหลักศรัทธาของทั้งสามท่านนี้ คือหลักศรัทธาของชาวซะลัฟ (ดังคำพูดของอัลกุรฏุบีย์ที่จะได้เสนอต่อไป อินชาอัลลอฮฺ) อีกทั้งการอ้างเหตุผลคัดค้านว่า ความเชื่อประการนี้นำไปสู่ “การพึ่งพิงสถานที่อาศัยและการห้อมล้อมจำกัดพื้นที่” ก็เป็นการให้เหตุผลที่ไม่มีน้ำหนัก เพราะพระเจ้าทรงอยู่เหนือสถานที่ในความหมายของมัคลู้กทั้งมวลอยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อบนบัลลังก์ไม่มีมัคลู้กใด ๆ ปรากฏอีกแล้ว ก็ย่อมไม่ใช่เงื่อนไขว่าพระผู้สร้างซึ่งทรงสถิตเหนือบัลลังก์จะทรงสถิตอยู่ภายในมัคลู้กใด ๆ อีก ข้อสรุปของท่านอัลอัยนีย์ข้างต้นจะเป็นผลบังคับให้เกิดความเข้าใจว่าเหนือบัลลังก์มีมัคลู้กขนาดใหญ่ที่ห้อมล้อมบัลลังก์อยู่อีกชั้นหนึ่งอีก ซึ่งแน่นอนว่าไม่มีผู้รู้ท่านใดสรุปเช่นนี้!

ท่านมัรอีย์ อัลกัรมีย์ อัลฮันบะลีย์ﷺกล่าวว่า

الثَّامِنُ عَشَرَ: قَوْلُ الطَّبَرِيِّ وَابْنِ أَبِي زَيْدٍ وَالْقَاضِي عَبْدِ الْوَهَّابِ وَجَمَاعَةٍ مِنْ شُيُوخِ الْحَدِيثِ وَالْفِقْهِ وَابْنِ عَبْدِ الْبَرِّ وَالْقَاضِي أَبِي بَكْرِ ابْنِ الْعَرَبِيِّ وَابْنِ فُورَكٍ: أَنَّهُ سُبْحَانَهُ مُسْتَوٍ عَلَى الْعَرْشِ بِذَاتِهِ، وَأَطْلَقُوا فِي بَعْضِ الْأَمَاكِنِ: فَوْقَ عَرْشِهِ. قَالَ الْقَاضِي أَبُو بَكْرٍ: وَهُوَ الصَّحِيحُ الَّذِي أَقُولُ بِهِ، مِنْ غَيْرِ تَحْدِيدٍ وَلَا تَمْكِينٍ فِي مَكَانٍ وَلَا مُمَاسَّةٍ. قَالَ ابْنُ تَيْمِيَّةَ عَلَى الْوَجْهِ الَّذِي يَسْتَحِقُّهُ سُبْحَانَهُ مِنَ الصِّفَاتِ اللَّائِقَةِ بِهِ. قَالَ: فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ: لَوْ كَانَ اللَّهُ فَوْقَ الْعَرْشِ لَلَزِمَ إِمَّا أَنْ يَكُونَ أَكْبَرَ مِنَ الْعَرْشِ أَوْ أَصْغَرَ أَوْ مُسَاوِيًا، وَذَلِكَ كُلُّهُ مُحَالٌ، وَنَحْوُ ذَلِكَ مِنَ الْكَلَامِ، فَهَذَا لَمْ يَفْهَمْ مِنْ كَوْنِ اللَّهِ عَلَى الْعَرْشِ إِلَّا مَا يُثْبَتُ لِلْأَجْسَامِ، وَهَذَا اللَّازِمُ تَابِعٌ لِهَذَا الْمَفْهُومِ. أَمَّا اسْتِوَاءٌ يَلِيقُ بِجَلَالِ اللَّهِ وَيَخْتَصُّ بِهِ فَلَا يَلْزَمُهُ شَيْءٌ مِنَ اللَّوَازِمِ الْبَاطِلَةِ الَّتِي يَجِبُ نَفْيُهَا، كَمَا يَلْزَمُ سَائِرَ الْأَجْسَامِ. وَصَارَ هَذَا مِثْلَ

---

[383] บัดรุดดีน อบูมุฮัมมัด มะฮฺมู้ด บินอะฮฺมัด อัลอัยนีย์, *อุมดะตุลกอรีย์ชัรฮุเศาะฮีฮิลบุคอรีย์*, เล่ม 7, ตรวจทานโดย อับดุลลอฮฺ มะฮฺมู้ด มุฮัมมัด อุมัร (บัยรูต: ดารุลกุตุบอัลอิลมียะฮฺ, 1421), หน้า 290.

قَوْلِ الْقَائِلِ: إِذَا كَانَ لِلْعَالَمِ صَانِعٌ فَإِمَّا أَنْ يَكُونَ جَوْهَرًا أَوْ عَرَضًا، وَكِلَاهُمَا مُحَالٌ، إِذْ لَا يُعْقَلُ مَوْجُودٌ إِلَّا كَذَلِكَ. وَقَوْلِهِ: إِذَا كَانَ مُسْتَوِيًا عَلَى الْعَرْشِ فَهُوَ مُمَاثِلٌ لاسْتِوَاءِ الْإِنْسَانِ عَلَى السَّرِيرِ وَالْفُلْكِ، إِذْ لَا يُعْلَمُ اسْتِوَاءٌ إِلَّا هَكَذَا، لِأَنَّ هَذَا الْقَائِلَ لَمْ يَفْهَمْ إِلَّا إِثْبَاتَ اسْتِوَاءٍ هُوَ مِنْ خَصَائِصِ الْمَخْلُوقِينَ. قَالَ: وَالْقَوْلُ الْفَاصِلُ هُوَ مَا عَلَيْهِ الْأُمَّةُ الْوَسَطُ: مِنْ أَنَّ اللَّهَ مُسْتَوٍ عَلَى عَرْشِهِ اسْتِوَاءً يَلِيقُ بِجَلَالِهِ، فَكَمَا أَنَّهُ مَوْصُوفٌ بِالْعِلْمِ وَالْبَصَرِ وَالْقُدْرَةِ، وَلَا يُثْبَتُ لِذَلِكَ خَصَائِصُ الْأَعْرَاضِ الَّتِي لِلْمَخْلُوقِينَ، فَكَذَلِكَ سُبْحَانَهُ هُوَ فَوْقَ عَرْشِهِ، لَا يُثْبَتُ لِفَوْقِيَّتِهِ خَصَائِصُ فَوْقِيَّةِ الْمَخْلُوقِ عَلَى الْمَخْلُوقِ، تَعَالَى اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ. انْتَهَى.

“ทัศนะที่ 18 : **คือทัศนะของอัฏเฏาะบะรีย์, อิบนุอบีซัยดฺ**, อัลกอฎีย์ อับดุลวะฮฺฮาบ และบรรดานักวิชาการฮะดีษและฟิกฮฺกลุ่มหนึ่ง, และท่านอิบนุอับดิลบัร, อัลกอฎีย์ อบูบักรฺ อิบนุลอะเราะบีย์ และท่านอิบนุฟูร็อก ซึ่งระบุว่า: **และแท้จริงแล้วพระองค์อัลลอฮฺﷻเป็นผู้ที่ขึ้นอยู่เหนือบัลลังก์ด้วยซาต (ตัวตน) ของพระองค์เอง** และในบางจุดจากตำราพวกเขาก็ใช้ถ้อยคำด้วยสำนวนว่า **อยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ (เฟาเกาะอัรชิฮิ)** ท่านอัลกอฎีย์ อบูบักร (อัลฮัฎเราะมีย์) ได้กล่าวว่า: *และมันคือความเห็นที่ถูกต้องอันซึ่งข้าฯ ได้ยึดถือเอาความเห็นนี้ โดยปราศจากการกำหนดขอบเขต (ตะฮฺดี้ด), ปราศจากการจัดวางตำแหน่ง (ของพระองค์) เข้าไปในสถานที่*[384] *และปราศจากการสัมผัสโดยตรง* ท่านอิบนุตัยมียะฮฺกล่าวว่า (พระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์) บนแง่มุมที่พระองค์ทรงคู่ควรเหมาะสมกับแง่มุมนั้นจากบรรดาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพระองค์

ท่านอิบนุตัยมียะฮฺﷺกล่าวว่า: หากมีผู้กล่าวขึ้นว่า ถ้าหากอัลลอฮฺอยู่เหนือบัลลังก์ก็จำเป็นที่จะต้องมีเพียงทางเลือกว่า พระองค์ต้องใหญ่กว่าบัลลังก์ หรือเล็กกว่า หรือเท่ากับบัลลังก์ และตัวเลือกทั้งหมดนั้นก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และรวมถึงคำพูดในทำนองนั้น เพราะฉะนั้นบุคคลผู้นี้จึงมิได้เข้าใจสถานะของอัลลอฮฺที่ทรงดำรงอยู่เบื้องบนเหนือบัลลังก์ เว้นเสียแต่เข้าใจเอาจากสิ่งที่นำไปใช้ยืนยันให้แก่เรือนร่างทั้งหลายเท่านั้น และข้อสรุปตามที่ว่ามานี้ คือสิ่งที่เป็นผลลัพธ์ตามมาจากความเข้าใจนี้ แต่สำหรับการอิซติวาอ์ (การทรงอยู่

[384] หมายถึงว่า ปราศจากการเชื่อว่าพระองค์ทรงอาศัยอยู่ในสถานที่ใด ๆ

เหนือบัลลังก์) ที่คู่ควรกับพระบารมีและเป็นลักษณะที่เฉพาะกับพระองค์เท่านั้นแล้ว มันจะไม่พ่วงตามมาด้วยผลลัพธ์ที่เป็นโมฆะใด ๆ อันจำเป็นต้องปฏิเสธมันไปให้พ้นจากลักษณะของพระองค์ **ดังเช่นผลลัพธ์ที่บังคับว่ามันจะต้องเกิดขึ้นกับบรรดาสิ่งที่มีเรือนร่างทั้งหลาย** และข้ออ้างประการนี้ก็เสมือนกับการกล่าวของบางคนที่พูดว่า หากจักรวาลนี้มีผู้สร้าง ผู้สร้างก็ต้องเป็นสสารหรือเป็นลักษณะของสสารที่อุบัติขึ้น (อะร็อฎ) ไม่อย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน และตัวเลือกทั้งสองอย่างนั้นก็ย่อมเป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่มีอยู่จริงจะไม่อาจถูกคิดจินตนาการ (ถึงการมีอยู่จริงได้) นอกจากจะเป็นไปตามที่ว่ามาเท่านั้น (คือเป็นสสารหรือไม่ก็เป็นลักษณะของสสาร เพราะฉะนั้นจึงไม่อาจมีผู้สร้างจักรวาลได้-ผู้แปล) และคำกล่าวของเขาที่กล่าวว่า ถ้าอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือบัลลังก์ ก็ย่อมเหมือนกับการที่มนุษย์นั่งอยู่บนเตียงหรืออยู่บนเรือนะสิ เพราะการอยู่เหนือบัลลังก์จะไม่ถูกรู้จักเข้าใจ นอกเสียจากในทำนองนี้เท่านั้น เนื่องจากว่าคนที่พูดแบบนี้ออกมาเขาไม่เข้าใจอะไรเลย นอกจากยืนยันการอิซติวาอ์ (อยู่เหนือบัลลังก์) ว่ามันคือส่วนหนึ่งจากบรรดาคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งถูกสร้างเท่านั้น

ท่านอิบนุตัยมียะฮฺ ﵀ กล่าวว่า ดังนั้นคำพูดที่ถูกต้องที่สุด (ในเรื่องนี้) ก็คือสิ่งที่ประชาชาติสายกลางยึดถือกัน กล่าวคือ พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงอยู่เหนือบัลลังก์โดยเป็นการอยู่เหนือบัลลังก์ที่คู่ควรกับพระบารมีของพระองค์ ดังเช่นที่พระองค์ทรงถูกพรรณนาให้คุณลักษณะว่าพระองค์ทรงมีความรู้ มีการเห็นและมีอำนาจ และคุณสมบัติเฉพาะทั้งหลายของอัลอะอฺรอฎ (ลักษณะอุบัติของสสาร) อันซึ่งเป็นของสิ่งถูกสร้างนั้น ก็จะไม่ถูกนำไปยืนยันใส่แก่คุณลักษณะเฉพาะเหล่านั้นของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ฉันใดก็ฉันนั้น อัลลอฮ์ผู้ทรงบริสุทธิ์ก็อยู่เหนือบัลลังก์ โดยที่คุณสมบัติเฉพาะทั้งหลายของสภาวะการอยู่เบื้องบนที่ปรากฏในสิ่งถูกสร้างหนึ่งซึ่งอยู่บนสิ่งถูกสร้างหนึ่ง จะไม่ถูกนำไปยืนยันใส่แก่การอยู่เบื้องบนของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ทรงสูงส่งและบริสุทธิ์จากสิ่งนั้นทั้งหมด จบการคัดลอกคำพูดของท่านอิบนุตัยมียะฮฺ"[385]

---

[385] ซัยนุดดีน มัรอีย์ บินยูซุฟ อัลกัรมีย์ อัลมักดิซีย์ อัลฮันบะลีย์, *อะกอวีลุษษิกอตฟีตะอ์วีลอัลอัซมาอ์วัศศิฟาตวัลอายาตอัลมุฮฺกะมาตวัลมุชตะบิฮาต*, หน้า 130-131.

ท่านอิบนุอับดิลบัรﷺได้กล่าวว่า

أمَا سَمِعوا اللهَ عز وجل حيثُ يقول: ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَاهَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ۝٣٦ أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأَظُنُّهُ كَاذِبًا﴾ [غافر: ٣٦ - ٣٧]، فدلَّ على أنَّ موسى عليه السلام كان يقول: إلهي في السماء. وفرعونَ يظنُّه كاذبًا.

“พวกเขาไม่ได้ยินพระองค์อัลลอฮฺหรือเมื่อตอนที่พระองค์อัลลอฮฺผู้ทรงเกียรติสูงส่งได้ตรัสไว้ว่า:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَٰهَٰمَٰنُ ٱبْنِ لِى صَرْحًا لَّعَلِّىٓ أَبْلُغُ ٱلْأَسْبَٰبَ ۝٣٦ أَسْبَٰبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّى لَأَظُنُّهُۥ كَٰذِبًا﴾ غافر: ٣٦ - ٣٧

และฟิรเอาน์ได้กล่าว (กับมนตรีที่ปรึกษาของเขาเอง) ว่า โอ้ฮามาน ท่านจงก่อสร้างหอสูงให้ฉัน เพื่อฉันจะได้บรรลุสู่เส้นทาง คือเส้นทางแห่งชั้นฟ้า แล้วฉันจะได้ไปยังพระเจ้าของมูซา แต่ฉันเองคิดว่าเขาพูดเท็จ (40:36-37)

ดังนั้นคำดำรัสนี้จึงชี้ว่า มูซาﷺได้กล่าวว่า**พระเจ้าของฉันทรงอยู่ ณ เบื้องบน** และฟิรเอาน์คิดว่ามูซาคือคนโกหก”[386]

และสำหรับความเชื่อของชาวซะลัฟนั้น ท่านอัลกุรฏุบีย์ﷺได้สรุปออกมาว่า

وَأَظْهَرُ هٰذِهِ ٱلْأَقْوَالِ وَإِنْ كُنْتُ لَا أَقُولُ بِهِ وَلَا أَخْتَارُهُ مَا تَظَاهَرَتْ عَلَيْهِ ٱلْآيُ وَٱلْأَخْبَارُ أَنَّ ٱللَّهَ – سُبْحَانَهُ – عَلَىٰ عَرْشِهِ كَمَا أَخْبَرَ فِي كِتَابِهِ وَعَلَىٰ لِسَانِ نَبِيِّهِ بِلَا كَيْفٍ، بَائِنٌ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِهِ، هٰذِهِ جُمْلَةُ مَذْهَبِ ٱلسَّلَفِ ٱلصَّالِحِ فِيمَا نَقَلَ عَنْهُمُ ٱلثِّقَاتُ.

“และสิ่งที่ชัดเจนที่สุดจากบรรดาทัศนะเหล่านี้-**และแม้ข้าพเจ้าเองจะมิได้กล่าวตามหรือเลือกยึดถือก็ตาม**-ก็คือสิ่งที่บรรดาโองการและบรรดาฮะดีษทั้งหลายได้ยืนยันให้ปรากฏเห็นอย่างสอดคล้องตรงกันว่า: แท้จริงแล้วอัลลอฮฺผู้ทรงบริสุทธิ์ ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของ

---

[386] อบูอุมัร บินอับดิลบัร อันนัมรีย์ อัลกุรฏุบีย์, *อัตตัมฮีดลิมาฟิลมุวัฏเฏาะอ์มินัลมะอานีย์วัลอะซานีดฟีฮะดีษิเราะซูลิลละฮฺศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม*, เล่ม 5, ตรวจทานโดย บัชชาร เอาวาด มะอฺรูฟ และคณะ (ลันดัน: มุอัซซะซะฮฺอัลฟุรกอนลิตตุรอษอัลอิสลามีย์, 1439), หน้า 144.

พระองค์ ดังที่พระองค์ได้ทรงบอกไว้ในคัมภีร์ของพระองค์และดังที่พระองค์ได้ทรงบอกไว้ผ่านลิ้นของนบีของพระองค์ โดยปราศจากการถามว่าอย่างไร **และพระองค์ทรงแยก (ตัวตนของพระองค์) ออกจากสิ่งถูกสร้างทั้งปวง นี่คือข้อสรุปของแนวทางแห่งชาวซะลัฟผู้ทรงธรรมตามที่เหล่าผู้มีความน่าเชื่อถือได้ถ่ายทอดจากพวกเขามา**”[387]

ท่านอัลกุรฏุบีย์ﷺคือนักวิชาการที่สังกัดอยู่ในความคิดแบบอัลอะชาอิเราะฮฺ และการที่ท่านได้ระบุเช่นนี้ไป ก็เท่ากับชี้ชัดไปในตัวว่าแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮฺมิใช่แนวทางของชาวซะลัฟโดยเด็ดขาด! และตัวบทของชาวซะลัฟในเรื่องนี้ ข้าฯ ได้สืบทอดตัวบทมาด้วยสายรายงานต่อไปนี้

ครูของข้าฯ คือ

1. ท่านชัยคฺอะมีน บินมุฮัมมัด บินอิบรอฮีม อัรร็อยยาช ได้เล่าให้ข้าฯ ฟังว่า ข้าฯ (ชัยคฺอะมีน อัรร็อยยาช) ได้รายงานตำรา “ค็อลกุอัฟอาลิลอิบาด” ของท่านอิมามอัลบุคอรีย์ มาจาก
2. ชัยคฺอับดุรเราะฮีม อัลฮาชิมีย์ จาก
3. บิดาของท่าน คือชัยคฺอับดุลฮัก อัลฮาชิมีย์ จาก
4. ชัยคฺอะฮฺมัด อัลบัฆดาดีย์ จาก
5. อัลลามะฮฺ อับดุรเราะฮฺมาน บินฮะซัน อาลุชชัยคฺ จาก
6. ปู่ของท่าน คืออัลอิมาม มุฮัมมัด บินอับดิลวะฮฺฮาบ จาก
7. ครูของท่าน คือชัยคฺอับดุลลอฮฺ บินอิบรอฮีม อัชชัมรีย์ จาก
8. ท่านอบิลมะวาฮิบ มุฮัมมัด บินอับดิลบากีย์ อัลบะอฺลีย์ จาก
9. ท่านมุฮัมมัด บินมุฮัมมัด บินมุฮัมมัด อัลฆ็อซซีย์ จาก
10. บิดาของท่าน คือท่านมุฮัมมัด บินมุฮัมมัด อัลฆ็อซซีย์ จาก
11. ท่านซะกะรียา อัลอันศอรีย์ จาก

[387] มุฮัมมัด บินอะฮฺมัด บินอบีบักรฺ บินฟัรฮฺ อัลอันศอรีย์ อัลกุรฏุบีย์, *อัลอัซนาย์ฟีชัรฮิอัซมาอิลลาฮฺอัลฮุซนาย์*, เล่ม 2, หน้า 132.

12. อัลฮาฟิซฺ อิบนุฮะญัร อัลอัซเกาะลานีย์ จาก

13. ท่านอะฮฺมัด บินอบีบักรฺ อัลมักดิซีย์ จาก

14. ชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺ อัลฮัรรอนีย์ จาก

15. ท่านอะฮฺมัด บินอับดิดดาอิม อัลมักดิซีย์ จาก

16. ท่านอับดุลเฆาะนีย์ บินอับดิลวาฮิด อัลมักดิซีย์ จาก

17. ท่านอะฮฺมัด บินมุฮัมมัด อัซซิละฟีย์ จาก

18. ท่านอีซา บินอับดิน อัลอันศอรีย์ อัลฮะเราะวีย์ จาก

19. ท่านอับดิน บินอะฮฺมัด บินมุฮัมมัด อัลอันศอรีย์ อัลฮะเราะวีย์ จาก

20. ท่านอิบรอฮีม บินอะฮฺมัด อัลมุซตัมลีย์ จาก

21. ท่านมุฮัมมัด บินยูซุฟ อัลฟิร็อบรีย์ จาก

22. ท่านอิมามมุฮัมมัด บินอีซมาอีล อัลบุคอรีย์ﷺกล่าวว่า

23. ท่านซะอี๊ด บินอามิร (เสีย ฮ.ศ. 208) ﷺ ปราชญ์สะลัฟ กล่าวว่า

وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ: " الْجَهْمِيَّةُ شَرٌّ قَوْلًا مِنَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، قَدِ اجْتَمَعَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى، وَأَهْلُ الْأَدْيَانِ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى الْعَرْشِ، وَقَالُوا هُمْ: لَيْسَ عَلَى الْعَرْشِ شَيْءٌ.

"พวกอัลญะฮฺมียะฮฺนั้นมีคำพูด (ทัศนะ) **ที่ชั่วร้ายยิ่งกว่าพวกยิวและคริสเตียนเสียอีก** เพราะพวกยิวและคริสเตียนตลอดจนหมู่ชนแห่งศาสนาต่าง ๆ นั้นล้วนแล้วแต่เห็นพ้องกัน **ว่าอัลเลาะฮฺทรงดำรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ แต่พวกญะฮฺมียะฮฺกล่าวว่า ไม่มีสิ่งใดดำรงอยู่เหนือบัลลังก์เลย**"[388]

[388] มุฮัมมัด บินอิสมาอีล อัลบุคอรีย์, *ค็อลกุอัฟอาลิลอิบาดวัรร็อดดุอะลัลญะฮฺมียะฮฺวะอัศฮาบิตตะอฺฏีล*, เล่ม 2, ตรวจทานโดย ฟะฮฺดฺ บินสุลัยมาน อัลฟุฮัยดฺ (อัรริยาฎ: ดารฺอัฏลัซอัลค็อฎรออ์ลินนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1425), หน้า 17.

ข้างต้นนี้ คือลายลักษณ์อักษรของชาวซะลัฟซึ่งไม่อาจอธิบายความเป็นอื่นได้อีก และตัวบทดังกล่าวนี้ท่านอิมามอัสสะฮะบีย์ยังได้ระบุที่มาเพิ่มเติมอีกว่า (رواه ابن أبي حاتم في كتابه) "รายงานโดยท่านอิบนุอบีฮาติมในหนังสือของท่าน"[389]

หนังสือของท่านอิบนุอบีฮาติม (ฮ.ศ. 240-327)ﷺซึ่งท่านอัสสะฮะบีย์ﷺอ้างถึงไปนี้ คือหนังสือที่มีชื่อว่า "อัรร็อดดุอะลัลญะฮฺมียะฮฺ" โดยเนื้อหาภายในหนังสือเล่มนี้เกี่ยวข้องกับการตอบโต้กลุ่มอัลญะฮฺมียะฮฺในประเด็นต่าง ๆ ที่พวกเขาขัดแย้งกับแนวทางซะลัฟ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหนังสือของท่านอิบนุอบีฮาติมﷺเล่มนี้มีเนื้อหาที่อัดแน่นไปด้วยหลักศรัทธาตามแบบของชาวซะลัฟ จึงส่งผลให้ มุฮัมมัด ซาฮิด อัลเกาษะรีย์[390] ด่าทอท่านอิบนุอบีฮาติมไว้ว่า

وَلَهُ كِتَابٌ فِي التَّفْسِيرِ بِالرِّوَايَةِ، وَكِتَابٌ فِي الرَّدِّ عَلَى الْجَهْمِيَّةِ، وَفِيهِ آرَاءٌ سَاقِطَةٌ لِجَهْلِهِ بِالْكَلَامِ؛ كَمَا اعْتَرَفَ هُوَ نَفْسُهُ بِذَلِكَ، فِيمَا نَقَلَهُ الْبَيْهَقِيُّ عَنْهُ، فِي (الْأَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ)

"และสำหรับเขา (ท่านอิบนุอบีฮาติม) มีหนังสือในหมวดการอรรถาธิบาย (ตัฟซีร) อัลกุรอานด้วยการรายงาน (คือการรวบรวมคำอธิบายจากฮะดีษและคำพูดของเศาะฮาบะฮฺและซะลัฟมานำเสนอ-ผู้แปล) **และมีหนังสือ อัรร็อดดุอะลัลญะฮฺมียะฮฺ** (หนังสือว่าด้วยการโต้ตอบกลุ่มญะฮฺมียะฮฺที่ปฏิเสธคุณลักษณะของพระผู้เป็นเจ้า-ผู้แปล) **และในหนังสือเล่มนี้มีทัศนะที่มดเท็จปรากฏอยู่เนื่องจากความโง่เขลาต่อวิชากะลามในตัวของเขาเอง** ดังที่ตัวเขาเองก็ได้ยอมรับสิ่งนั้นไว้ ตามที่อัลบัยฮะกีย์ได้รายงานจากตัวของเขามา ในหนังสือ อัลอัซมาอ์วัศศิฟาต"[391]

---

[389] อบูอับดิลละฮฺ มุฮัมมัด บินอะฮฺมัด บินอุษมาน อัสสะฮะบีย์, *กิตาบุลอัรชฺ*, เล่ม 2, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด บินเคาะลีฟะฮฺ อัตตะมีมีย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (อัลมะดีนะฮฺอัลมุเนาวะเราะฮฺ: อัลญามิอะตุลอิสลามียะฮฺ, 1423), หน้า 263-264 หมายเลข: 185.

[390] ผู้นำทางจิตวิญญานสูงสุดของ "สำนักอัลเกาษะรียะฮฺ"

[391] อบูมุฮัมมัด อับดุรเราะฮฺมาน บินอบีฮาติม อัรรอซีย์, *อาดาบุชชาฟิอีย์วะมะนากิบุฮฺ*, ตรวจทานโดย อับดุลเฆาะนีย์ อับดุลคอลิก (บัยรูต: ดารุลกุตุบอัลอิลมียะฮฺ, 1424), หน้า 6.

ทั้งหมดที่ข้าฯ นำเสนอไป ล้วนแล้วแต่พิสูจน์ให้เห็นว่า “สำนักอัลเกาษะรียะฮฺ” นั้นปฏิเสธหลักศรัทธาและหนทางของชาวซะลัฟ!